

# لـ یادی 149 سا ی ک م ن ی پاریسدا ، ی ک م حکومتی هزاران لـ م ژودا ... ع ل ی م حمود م د

بزوتن و ی م ژوو، ر نگدان و ی گ انکاری ی ک م ی تی و ئا بووری و فره نگی و زانستی و سیاسی کان ل س ر ه دان و دامرکاندن و، ه چون و داچون، گ ش س ندن و سست بون و ی بر د و امدا ی، ئ م ه کشان و داکشان، ناتوانت ر گر ب ت، ل بر د م ر و تی بر و پ شچوونی م ژوو، ئ گ ر ب ماو ی ک توانیب تی رایبگرت، یان ر و تی روداو کان ب پ چ و ان ی گ ش کردنی م ژوو بوبت، ئ و بارود خ تا کو س ر ن بوو، د شت ست مکاران و چ و س ن ران و ک ن پ رستان بزوتن و ی نو خوازی سر بکن، ب ماو ی ک ل ر و تی ئاسایی گ ش س ندن خ ی بیو ست ن و پاش کشی پ بکن، و ل ب ه تا ه تایی ناتوانن ئ م پ یام یان بس پ ن، چونک ژیان ل گ ش کردنی بر د و ام و راوستان و پاش کش ب دواو ر تد کات و، کاروان ب ئزادی و ی کسانی و ک روبار ر گای خ ی د کات و.

ک م نی پاریس، ی ک مین د و تی کر کاران و ز حم تک شانی بیرو بازو بوو ل م ژودا تا ئ و کات، ک تیدا ز نگی رزگاری خ یان، ل چنگ س رمای داری و داگیرکاری، دواک و تویی و ک ن پ رستی، نیشتمان فرشی و سازشکردن ب ب ها نیشتمانی و ن ت وای تی کان لدا، ب د نگی زو ا یان، جیهانی کن و پ م ی ن تی ست م و خیانتی س رمای دارانی سازشکاریان ه نای ل رزین، ر نجد رانی بیرو بازو کر کارانی پاریس، ب ی ک مین جار ل م ژوو مر قای تی دا، د و تی س ر ب خ ی خ یان، ب هاو پ یمانی تی ل گ، س ر ج م ست مدیدانی دیک ی ک م گ ا دام ز راند، ل ر ابردودا ل ج رگی ت وای ا پ ی ن و ش ر ش کاندا، پ ر لیتاریا ب چ ک ل ش قام کان د ج نگان، خو نیان ش قامی شاران، ناو باریکارد، س نگر ر کانی پ ش و یان د ن خ شان، ک کار د گ یش ت س ر ئاکامی راپ ی ن، ب ر ژواکان پ شتر ل ج رگی ئا و گ گ کان ل ترسا خ یان ل خ باتی چ کداری دزیبو و دژ ب ک ن پ رستی و د ر ب گای تی، س ر ی ت ک ک بازی و دز یویان ل کون د ر د ه نای د ر، ب دوو د پ فرم سکی ف بازاران، ک گوا ی ب ش هیدانی راپ ی ن ه یان

رشتوو د هاتنه پېش و، د ورو بېری د سټاټیس کېسی ته دا نه وو ،  
 ، ئوی شهید شهید ، بریندار بریندار ، خټکاران له  
 سټانګرګانی پېش و، برسییګانیش به دوی پېدا کردنی پارو،  
 نان و، بوون ، ئوانیش د سټاټیان وک پاروی کی زین د قست و،  
 بېرژوا له سررټاو به ف و و تټټک بازی و پیمانی در، د سستی  
 بېسر د سټاټا د گرت ، به دوايدا دکتاټری به پېردی دا  
 د سټپاند بېسر د مټګادا ، ئم باری سیاسی و شېر شګټران ی  
 ئوروپا وو تاکو بېرپاکردنی د مټی پاریس، له د مټندا،  
 کرککاران به یې کم جار له نه بون و بوون به بوون .

لې پېناو بېرژې وېندی چينايې تي ځپيان ، کاريگېر تر و بې ئې نجام تر  
لې سالي 1848 هاتنې مېدان ، سلماندييان بې بېرپا کړدنی شېرش،  
هيچ لې دېست نادېن، بېکو جيهانېک بې دېس دېنن.کې مېنی پاریس ،  
تې مېنېکی کورت ژيا تېنها 72 رېژر بوو، قېمېمېوې دېسېا تېکې  
بېشېک لې پاریس بوو ، بېرژوازی فېرېنسی ، بې پشت ئېستوری  
کېنېپرستانې ناوځې و هېموو ئېوروپا بې تايې تي ئاېمانيا ، بې  
ئيمکاناتې مادی و مېعندوې زېرېوې، تېکیان شکاند ، ئا بېوقې ئېم  
کېمارې ساوایېيان لې هېرچوار لاوې دا ، لې تېمېنی 72 رېژېیدا ، بې  
وېحشېگېریېکې بې وېنې ، ځېتانی خوېنيان کړد ، نېيان هېشت لې سېر  
پېی ځې رابوېستېت ، تا جيهان بې هېنگاوې شېرشگېرانېکانې ، رېشن  
بکاتېوې، دېروازې رزگار بوون لې برسېتي و هېژاری و نايېکسانې بې  
مرېقايې تي بختې سېر پشت ،کېمېن دېسېا تي نموونېی چيني کړکېکارې  
لېمېژوودا ، کې راستېوځې کړکېکاران و رېنجدېراني کېمېن ، دېسېا تيان  
بېرېوې دېبرد ، لې دوبارېبونېوې وېک ځې بې جارېکې دیکې، پاش ئېم  
هېموو گېانکاريې هېمېلايېنې لې بوارې جېراوچېرېکاندا ځېونې ،  
ئېو 72 رېژېی کېمېنی تېدا ژيا ، 72 رېژې راپېيېنی چکدارانېو  
ځېباتې چکدارانې بوو ، ئاگري چېک نېهېشت بېرکړدنېوېو داهېنان  
، رېی ځېيان بگېن ، کېمېنې زیاتر بې بریارې دادېرېروانېیکانې  
و بې داهېنانېکانې مېژووی مرېقايې تي رېشن بکاتېوې ، ئېو 72 رېژې ،  
بې هېردوو چيني کړکېکار و سېرمایېدار، رېژېکې بې هېتا هېتايې لې  
بېر ناکړېت.

کرکاران و دهستانی به ثاواتی گران و بی ، سرما به دارانیش به  
ثاواتی نه بینند و بی، که من در ری خست ، نه گهر ج به ما و در ده س به ا تدار  
بهت، له ما و به بی کی که مدا، ده توان بهت به ش کی ز بهر ، له شو به و ار به کانی  
چه وساندن و به، له نا و به برت، له و ما و کورت به که من پیدا ت به پ به بی ،  
توانی ز بهر کار ، له به بر ژ و و ندی چه و سا و به کاند ا نه نجام بدات، که

بـرژوازی بـه دـیان سا دـسـا تـداریهـتی، نهـی توانی بـهـشـکی کـمی جـبـجـ بکات ، هـرچـنـد بـهـشـکی زـر لـو داواکاریانـه ، لـه بـرنامـشیدا هــبوو، بـهـشـکی بـه پـچـوانـهـو ، بـه دواى تـهـشـکـانی کـمـنـه، بوونـه سوررچاکی هــوـشـانـهـو دـسـکـوتـکانی ، هــوـپـانـدا لـه بیرو هــشـی رـنـجـدـرانی دـرـبـکـن، ئـمـم ئـو دـرـخـات، ئـو چاکسازییانـه ئـمـم لـه کـمـمـگای مـرـقـایـه تی ئـنـجام دراوـه ، دیاری بـرژواکان نییه بـه مـرـقـایـه تی ، لـه سـر سینی زـرین پـهـشـکیـشان کـردـبـهـت، بـهـشـکی هــر یـهـکـی لـو دـسـتـکـوتـانـه تاکو هــنووکـه خوـنـی لـه دـتـکـت و بـردـوام خوـنـی لـه سـر رزاوـه، تـهـکـشانى دورودرـژى سیاسى بـه کـراوـه .

بـرژوازی تا پـهـیان کـرا ، کـیـلـه داری ، چـهـوسـاندنـهـو بـه پـردـه ، یاسای هــبـزاردنـی کـنـه پـرستانـه، بـه درـژایى سـدان سا تـمـنـی دـسـا تیان دـنگـدان و خـپـاـوتـن ، تـنـها بـه خـاـوـنـد سـرمـایـه و پیاوماقوـهـان و مـلاکـکان و پیاوان بوو ... شـرو داگیرکاری ، کوشت و برى گـلـانى ژـر دـست ، کاری مـناـهـان و ژـر دـسـتـیـی ژنان، نیشتمان فرـشـی و دـست تـهـکـهـکردن لـه گـهـه داگیرکـران..... سیمای دـسـا تیان بوو. دـسـتـکـوتـه کـمـمـلـایـه تی و سیاسى و ریفـلـرم ئاـبووریهـکان، بـهـرهـمـی تـهـکـشانى کـمـمـنـارـکان ، و هـاورـپـانی کـمـمـنـارـکان، و ئازادی خـوازان، و توـئـه پـهـشـکـوتـنـخـوازانى کـمـمـلـایـه، لـه درـژـی تـهـکـشانى چـنـد سـدـهـی رابـردودا. بـه خـبـاتی خـیان، لـه پانتایی جیهاندا، سـپـاندویانـه بـه سـر دـسـا تداراندا. پـنـدو ئـزـمـونـوکانى کـمـمـنـه ، بـه هـتا هـتـایـه، لـه دـه و دـرونى یـهـکـسانـیـخـوازاندا، بـه زیندویی دـمـنـدـهـو . ئـمـمـشـمانـای ئـو نییه، تـهـواوى بـرـگـه بـه بـرگـه ، کردارو یاساو رـساکانى کـمـمـنـه ، بـه پـیرـز بـزانـه تا رادـهـی پـرسـتن ، بـهـشـکی بـهـشـک لـو بـرـسـارانـه ، دوـنـه پـهـشـکـوتـنـخـوازانـه بـون ، ئـمـم ئـو ناوـرـکـه لـه دـسـداوـه ، ژیان داخـوازی نوـتـرى هـناوـه تـه پـهـشـو، خوـنـدنـهـوکانى دوـنـه کـمـمـنـه، ئـمـم خوـنـدنـهـو نوـتـرى دـوـت لـه یـهـکـسانـیـخـوازانـه کان .

ئـمـم پاش 149 سا لـه کـمـمـنـه ، چینی کرـکارو چـهـوسـاوـکانى جیهان، دـبـت بـه چـاوـهـکی رـخـنـگـرانـهـو، سـپـری بـرگـه بـه بـه گـهـی دـسـکـوت و پـنـدو ئـزـمـونـهـکانى بـکـن، وانهـی نوـهـی لـه هـهـنـجن، پـنـدـهـکانى بـکـنـه چـرای تـهـکـشانـیان بـه سـما کـردنـی ئاينـدـیان بـه گوـه. کـمـمـنـه دـوـتـی رـمانـسیانـه هـزاران بوو، لـه لایـهـکی شـاری پاريسى بـچـوکی ئـهـوسـا دامـزرا ، وـهـتـهـکی سـادـه ، بـه پـهـیـوـنـدى دـرـو، ، ژمارـهـی دانـیـشتـوانى کـم و جوگـرفـیـایـهـکی بـچـوک و تـمـمـنـهـکی کـورت ، ئـمـم

تروسکای روناکیی، ل ناو ش و ز نگی ئ و سای ئ وروپا و ل دایک بوو، جیهانی ب ه نگا و م زن کانی ر شکرد و . ه رجار ک و ه ر ر ژ ک و ه ر س رد م ک ک م ن د خ و نیت و ، لای نی نو، ئ زمونی نو، خ و ن د ن و ی نو ب ر ه م د ه ن ت . د ت و انین م ژوی نو ی جیهان ، ل ئا و ن د ی م ژووی ف ر نسا و ب خ و نین و ، مارکس و دا و کانی ف ر نسا ، ز ر تر ل و دا و ی ه ر و ا ت کی دیک کاری ت کردو و ، ئ و ی ب ف ر نسا ل پ ر تو ک کانی ج نگی نا و خ یی و ، ه ژ د ه می بر م ردی لو یس پ ناپار تدا نووسی، ب رودا و کانی هیچ و ا ت کی ن نووسی ، ئ و ش ی ب ک م ن د ی نو سی ب ش ر ش ی 1848 ی ئ وروپا ن نووسی .

ئ م ر ل ه موو کات زیاتر ز ر ل ه س نگان د ن کان ر ا بر دو و ل س ر ک م م ن ک و ت ت ژ ر پ ر سیار و ، خ و ن د ن و ی نو ی ک م م ن ل م س رد م ل ه موو کات زیاتر د ت و ان ت خ ز م ت ب بیر ی س سیالستی بکات ، ه ر چ ن د ئ م کار س ن گین و ل پ ش ه موو کار ک و پ یو یستی ب بیر ئازاد و د اب ا ن ل چ م ک و ت ز چ ق ب ست و و کان ، ئ و ی ئ م چر ک سات نو یی ، پ اش ه ناس ه ک ک ش ان کی دیک ک ن د ب ت و د ب ت ب ش ک ل ر ا بر دو و چ ن ل ر ا بر دو و د ک م ن ی پاریس کاریگ ری گ و ری ل س ر بیر ی س سیالستی دانا ، ل گ گ خ یدا زارا و ی نو ی ه نای ناو بیر ی مارکسی و ، ب ه مان ش و خ و ن د ن و ی س ر ل نو ی ئ م ر ی ک م م ن جار کی دیک د ت و ان ت کاریگ ری ل س ر د و بار ب ر ه م ه ن ا ن و ی بیر ی س سیالستی ه ب ت ، ت ن ا ن ت ل ه ن د ک ب و اردا ک م م ن پ ش خ و ن د ن و کانی مارکس ک و ت ، س سیالزم ک بت و ان ت و م ب دا خ و ازی ت ک ش انی ست م دیدانی ک م م ل س رد می جیهان گیری و س ر مای ی گ ب و ش ر ش ی چواری پیش سازی و زیر کی د شکرد و ل دایک بوونی بریکاریا ب د ا ت و ، س سیالزم ک ه واداران ی ب داه ن ا ن کانی ، ل ئ ش ک و تی خ و تویی د ر بکات د ر و ، جیهانی ئ م ر ، پارس نگی ه ز کان و پ ش ک و تنی زانست و ئازادی کانی تاک ک س و ش وازی ت ک ش ان و خ ر ک خستن و ق یرانی سست می پ ر ل مانی و ئاس ی دیموکراسی تی راست و خ یی ک م م ن ا ن و ق یرانی ژینگ و ت ندروستی ک و ک س رد می ک م م ن ل م لاریا سوپای ناپلی نی ت ک شکاند بوو، ه ژاران ب س ر چا و ی ن خ ش ی د زانرا ، ئ ستا جیهان ل ش ی فایر سدا د ست و ستان ، ه شتا ق یرانی ئ ن تی بای تیکیش ل ر گای و م تر سیدار تر ، د ب ت ئ مان و س دان شکی دیک ب ش و ی ریالیستیان ب خ و ن ت و ، ب ئ و ی چ پ و بیر ی س سیالستی ن ک ل کاروانی پ ش ک و تن دوا ن خات ، ب ک بیکات و داه ن د ری گ ا ن کاری م ژووی و و ک ئ ل ت ر ن ا ت یفی ئ م م ی

## دستپېڅ‌شخړه‌ري‌کاني کوم‌نې چي بوون

کوم‌نې پاریس , له سست‌می بې‌وې‌رایې‌تی د‌س‌ا‌ت‌دا , توانی ش‌واز‌ک , له بې‌وې‌رایې‌تی د‌ا‌ه‌ن‌ت , له پې‌ش‌خ‌یدا نموونې نې‌بوو , د‌ا‌ه‌ن‌ان‌ک‌انی له بې‌وې‌رایې‌ت‌یدا , بوو س‌ر م‌ش‌قی د‌یموکراتیزم کردنی د‌س‌ا‌ت له‌وکات , ت‌ن‌ان‌ت له د‌ی‌ک‌انی د‌واتریشدا , گ‌رن‌گ‌ترین ک‌م‌ک‌انی د‌س‌ا‌ت له ک‌م‌ن‌دا بریتی بوو له : 1- س‌ر‌چ‌او‌ی د‌س‌ا‌ت‌داری له ک‌م‌ن‌دا , ئو ب‌ی‌ار‌ان‌ی یې له‌س‌ر‌و‌و ق‌بوو ک‌ر‌اب‌ت له ب‌ر‌ژ‌و‌ندی چینی س‌ر‌ما‌ی‌دار ب‌ت , ب‌ک‌ ئو ب‌ی‌ار‌ان‌ی ک‌ له خ‌وار‌و‌و خ‌ک‌ د‌یدات , ب‌ی‌ار‌ک‌ان ئ‌ن‌جامی کارو چالاکی د‌ا‌ه‌ن‌ان‌ی ج‌ما‌و‌ر , ن‌ک ب‌ر‌ژ‌و‌ندی د‌س‌ا‌ت‌داران . 2- ه‌و‌و‌شان‌دن‌و‌ی داموو د‌ز‌گ‌ای بیروکراتیکی د‌و‌و‌تی , له ب‌رام‌ب‌ردا دام‌ز‌ران‌دی سست‌م‌کی ب‌و‌و‌رایتی نا ناو‌ندی د‌یموکراتیک . 3- ه‌و‌و‌شان‌دن‌و‌ی سوپا و ت‌واوی ه‌ز‌ چ‌ک‌دار پې‌ش‌ی‌کان و ک‌م‌کردن‌و‌ی پ‌لیس , ک‌ له د‌ری ج‌ما‌و‌ر و له پ‌ناو س‌ر‌ک‌وت کردنی ج‌ما‌و‌ر دام‌ز‌رابوون , له ب‌ی‌ ئو , چ‌ک‌دار کردنی ج‌ما‌و‌ر ب‌ گ‌شتی , تا خ‌ک‌ پ‌ار‌ز‌گ‌اری له خ‌ی‌ان ب‌ک‌ن . 4- ه‌و‌و‌ب‌ز‌اردنی ا‌ست‌و‌خی کارب‌د‌ستانی د‌و‌و‌ت , لادانیان ه‌ر‌ک‌ات‌ک‌ ز‌رب‌ی ئ‌وان‌ی ه‌و‌و‌یان ب‌ز‌اردوو بیان‌و‌ت , ی‌ک‌ک‌ له ک‌ماسی‌ک‌انی سست‌می پ‌ر‌ل‌مانی ئ‌و‌ی‌ تا ک‌ت‌ا‌ت‌و‌ان‌ر‌ت نو‌ن‌ر‌ک‌ان ل‌ب‌ر‌در‌ن , ک‌ ز‌ر‌جار له بری ب‌ر‌ژ‌و‌ندی خ‌ک‌ , ق‌از‌ان‌جی س‌ر‌ما‌ی‌دارو ئ‌ل‌ی‌گ‌ارش‌ی‌کان ج‌ب‌ج‌د‌ک‌ن .

ه‌رو‌ها دیاری کردنی لای‌نی ز‌ری ک‌ری ب‌ر‌پ‌ر‌سانی ب‌ر‌زی د‌و‌و‌ت ب‌ 6000 فر‌ن‌ک , ک‌ زی‌ات‌ر ن‌بوو له مان‌گ‌انی ک‌ر‌کار‌کی شار‌زا , ئ‌م‌ش‌ د‌رب‌ی ئ‌و‌ی , ت‌واوی ئ‌یم‌تی‌ازاتی ف‌ر‌مان‌ب‌ر‌ر گ‌و‌ر‌ک‌ان ه‌و‌و‌ش‌ای‌و . ئ‌ندامانی ه‌و‌و‌ب‌ز‌ردراوی ک‌م‌ن , ئ‌و‌و‌یان ا‌ت‌کرد‌و , له ن‌وان خ‌ی‌ان‌دا , د‌س‌ا‌ت‌د‌اب‌ش‌ ب‌ک‌ن , ب‌ی‌ار‌دان و ا‌پ‌ا‌ندن , له ی‌ک‌تری ج‌ودا ب‌ک‌ن‌و‌و له 3-29 , د‌و‌ای 11 ر‌ژ له را‌گ‌ی‌اندنی ک‌م‌ن , ئ‌ندامانی ه‌و‌و‌ب‌ز‌ردراوی ک‌م‌ن ک‌بون‌و , له ن‌وان خ‌ی‌ان کار‌ک‌انیان د‌اب‌ش‌کرد , ب‌س‌ر 9 ک‌م‌یت‌ د‌اب‌ش‌بوون , له بری و‌زار‌خ‌ان‌ک‌انی پ‌شوو . ی‌ک‌م ب‌ی‌ار ک‌ ک‌م‌ن‌د‌ای , ا‌گ‌رتنی ئ‌و ب‌ی‌ار بوو , ک‌ د‌ژ ب‌ ک‌ر‌چ‌ی‌کان د‌ر‌چ‌وبوو , ت‌ی‌ای‌دا ا‌گ‌رتنی دانی ک‌ری خانوی ه‌و‌و‌ش‌اند‌بو‌و , ب‌ گ‌و‌ب‌ری ب‌ی‌اری نو , ا‌گ‌رتنی ک‌ری خانوی ن‌د‌راو , له د‌و‌ای ب‌رواری ئ‌ک‌ت‌ب‌ری س‌ای ا‌ب‌رد‌و‌و , ب‌ ما‌و‌ی‌کی دیاری ک‌راوو را‌گ‌رت‌رابوو , ه‌رو‌ها ب‌ی‌اری ه‌و‌و‌ش‌اند‌و‌ی

دانی کرلی خانوو ، ل 1 ئبریلوو تا 1 یئی ، هروها ئوو مووکه  
داگیر کراوانئی ، پشتر دستی بـسردا گیرابوو، گـنـراـیـوو بـ  
خاوـنـکانـیان .

فرمانی دووم نـ فرشتنی کـل و پـلـ دانراوـکان لـ بانکی  
فرانسـ . فرمانی سـیـم هـوـشـاندنـوی سـربازگیری بوو . که خـی  
لـ هـوـشـاندنـوی بـیاری تـجنیدی زـرـ ملـ و سوپای نیزامی  
دـبینیـو . هـروها لـ فرمانـکی دیکـدا ، بـیاری بـش بـش کردنی  
قـرز بوو ، بـ گوـری کـمبیالاتی بازگانی ، بـ ماوی سـ سا درـژ  
کرایـوو ، ئـم بـیاریـش لـ بـرژـوو ندی بـرژوای بچوکدا بوو ، که مایـ  
پوچی ئابووری هـوـشـای لـ دـکردن ، بـمـ ئـم بـیاریـش لـ 12  
ئـبرـل هـوـشـایـوو ، وـستاندنـی وـرگرتنی کـمبیالـ و  
هـوـشـاندنـوی هـموو داوایـک ، لـ مـکـومبیالـ ، هـروها لـ هـمان  
دانیشـتـدا ، بـیاری لـسـر جـگیر کردنی بـگانـکان ، لـ و جـگـیـی  
بـیان دیاری کرابوو درا . ل 1 ئبریل بـیاری لـسـر ئـوو درا ،  
ناـبـت هیچ کارمـندـک لـ که مـنـ لـ 6000 فرـنـک زیاتر وـرگـرتـ( 1 )  
ل 2 ئبریل ، بـیاردرا لـسـر جیاکردنـوی کـنیسـ ، لـ دـوـت ،  
و هـوـشـاندنـوی بودجـی کاروباری ئاینی، بـیاریـک لـ چـند  
خـاـک پـک هـاتـوو ، بریتی بوو لـ : جیاکردنـوی کـنیسـ لـ دـوـت  
- نـمانـی بودجـی ئـوقاف - هـموو موـک و بینایـکانی کـنیسـ و  
کـمـمـ ئاینیـکان ، بـنـ موـکی دـوـت-پشکنینی موـکـ  
داگیرکراوـکان و خستـنـ بـردـستی گـل . ل 8 نیسان ، بـیاری  
هـوـشـاندنـوی فرکردنی ئاینی لـ قوتا بخانـکان درا ، واتـ  
پـیو ندی خوـندن بـ کـنیسـو پچـنـرا . ل 6-13 ئبریل چـندین  
بـیاری دـرکـرا ، سـبارت بـو شوـن و ئارمانـی ، که هـماو دـربـی  
گیانی شـفینـیـتی فرانسـی بوون ، ستوونی قاندـم که نیشـانـی یـکـم  
سـرکـوتنی ناپلـون بوو ، لـ لاین گـلـوو وـخـنـرا .

ل 16 ئبریل بـیاری درا ، ئـو کارگـو و فابریقانـی ، که بـ بـ هیچ  
هـیـک لـ کارکردن اوـستا بوون ، یاخود خاوـندـکانیان خـیان  
شاردبوـو ، یاخود هـوـشـاندنـوی ، یان وایان بـ باش زانیبوو کار  
ابـگـرن ، ئـرکی بـوـبردنیـان ، بـ سانـدیکا کرـکاریـکان  
سـپـردرا ، ئـوانیش بـ شوـو و شـوقـو کارـکانیان ئـنـجام دا ، بـ جـ  
بـ کردنی ئـم کارـ ، 43 کـمـمـی بـرهـم هـنـان و 7 کـمـمـی  
بـکارهـنـانـیان کـخت .

هـروها کـمـن بیری ئیعدام کردن و (غـرامـت ) لـ سـر کرـکارانی  
هـوـشـاندـوو .

ل 6 ئبریل ، لـ ئاـهـنـگـدا (مـقـصـلـ) یان سوتاند(2) . ل 20 ئبریل

بـيـاري ياساغ كردنى كاري شـوانـى كـرـكارانى نانـواخانـكان درا ،  
 ئـو كات باوبوو شـوانـ نانـواخانـكان كار بـكـنـ. هـروـها بـيار درا  
 قازيـكان ئازادانـ هـبـژـردـنـ، هـركا تـكـيش پـويست كرا لابرـنـ.  
 لـ بـيارـكى ديكـدا، بـيـاري قـدـغـ كردنى سزادانى كـرـكاران  
 دـركـاو ياساغ كرا، و سزاشى بـ دـركـرا، و بـير بـ دـزينـوـى  
 كار بـ بـكاران دانرا-واتـ نـكـ بـ تـنها بـ تـنگى كـرـكارانـو  
 دـهات بـكـ لـ هـوـى دـزينـوـى كار و وـسـر كار خستنى بـكارانىش  
 بوو ، هـروـها چاودـرـكـ و 8 مـفـوـزى دانا بـسـر هــى  
 شـمـندـفـرـوـ، تا كارو بارى هـى شـمـندـفـر رـكبـات ، كـ  
 فـرـنـسا لـو كاتـ گـورـترين هـى شـمـندـفـرى لـ دواى ئـمـريـكا  
 هـبوو لـ ئاستى جيهاندا ، هـروـها دـستى بـسـر ئـو شوقانـدا گـرت  
 كـ خاوانـكانيان هـا تبوون بـلاى تير لـ فـرساى بـسـر كـرـكاراندا  
 دابـشى كردن 3. هـرچى بوارى پـروـردـو فـرـكـردنـ، كـمـمـكـ بـيار لـ  
 بـرژـوـندى منداـنى هـزار دـركـرا ، لـوانـ خوـندن بـ زـرو خـاى  
 بـ هـمووان ، لـگـ دابـش كردنى جل و بـرگ و خواردن بـ خـاى  
 بـسـر خوـندكاراندا، كـ لـ ساى 1870 دا سـ يـكى منداـنى  
 فـرـنسـ، ناچونـ قوتابخانـ، چونـكـ لـ ماـوـ نايتوانى خـرجى  
 خوـنديان دابـن بـكـنـ، قوتابخانـى ئاينـكان، خـرجيان گـران  
 بوو، و لـ قوتابخانـ ئاسايـكان جـگـ نـبوو (4) ، بـ پـسـند  
 كردنى خوـندن بـ زـر و خـاى ، توانرا چـكى پـروـردـ، لـ دـست  
 بـرژواو چينـ داراكان دـربـهـنـرـتـ، كـ لـو پـش مافى خوـندن و  
 پـروـردـ، تـنها بـ ئـوان بوو، لـ هـمان پـيوـنددا، بـيـاري زياد  
 كردنى موچـى مامـستايانىش درا، بـ ئـوـى بـ باشتريـن شـوـ،  
 كارـكانيان اـپـرـنـ، هـروـها كار پـكـردنى منداـنىش قـدـغـ كرا .

لـ ماوـى 72 ئـژى دـسـا تداريـتى كـمـنـدا ، هـمـنى و ئاسايشى  
 هاوـاتيان دابـن كرا ، تـئـمـنى ئاسايش و ژيانى جـماوـر كرا ، لـو  
 ماوـيـدا هـرچـندـ شـشـشـ تازـ سـركـوتـبوو، پاريـس خـاى بوو، لـ  
 هـموو شـو و كوشتارـكـ، تـنها چـند وداوى بچوكى پـرتـوازـى لـرـو  
 لـو نـبـتـ، وـكـ وداوى مـيدانى فـنـم ، هـچى كـ وى نـدا. دزى  
 ، بـرتيل ، ساختـكارى سيمـى دـسـا تـكانى پـشـتر بوو، يـكـكـ لـ  
 تـكـكـبازـكان، وـزىرى دـرـوـى فـرـنسـ بوو ، كـسـيش لـيانى  
 ناپرسـيـو، بـمـام كـمـنـ، يـكـكـ لـ ئـندامانى خـى، لـسـر ئـو  
 شـو كارانـ دـركـرد، بـيـاري گـرتنىشـى دا .

هـروـها هـموو حكومـتـكانى پـشـوو، هـموو كـبونـوـو  
 رـكـكـوتـننامـكانيان، بـنـهـنى ئـنـجام دـدا، كـسـ ئاگادارى  
 ناوـكـكانى نـبوو، بـمـام كـمـنـ ئـم نـوـتـى توـ دا ، هـموو

شتلکی بې جېماوېر ئاشکراکرد ، تا ئاگاداری سېرجېم کیم و کوپېدېکانی بن.ل 6 ئېبرېل کیمېن لې وېلېام بې ئیعدام کردنی ئېندامېکانی لې لایېن فېرسایېوې، بېیارېك دېردې کات، ل 26 ئایار پاش ئېوې سوپای فېرسای سېدان کس لې کیم نارېکان ئیعدام دېکات، لې وېلېامدا کیمېن 42 لې لایېنگرانی فېرسای، ئیعدام دېکات، لې ناویاندا قېشې پاریسی تېدا بوو.ل 21 ئېبریل کیمیتې دانراوېکان دسېلېاتی اپېاندنیان پې دېدرېت.ل 1 ئایار بېیاری کیمیتې یزگاری درا ، کې دسېلېاتی چاودېری هېموو نوېنېران و لیژنېکانی پې سېردرا، کې 45 لې گې و 23 دژ بوون،ل 5-15 ، برېدېنېکان دژ بېو کیمیتې، بېیاننامېکیان دېرکرد، کې پاشان ئېنتېرناسیېنالی بېکېم، ل 5-21 خنې لېو بېیاننامېگرت. هېرچېندې بېردومان و هېرشی فېرسای، لېو ماوېیدا بېردېوام بوو، بېلېام کیمېن بې داھېنېانېوې، لېو ماوې کورتېدا، ئېم هېموو بېیارانې دا ، لې خزمت جېماوېری هېژارو ستېمدیدېدا دېرکرد، کې بې ئېمې دېشېت زېر قسېیان لېسېر بکرت و مېژوو زېیانی رېتداوې، هېندېکیشی بخرېتې بېر رېخنې.

لې خوارېوې دېمېوت چېند بېیارېك کې گېلېك لې دواي کیمېن بېیاری لېسېر درا وېك چېسپاندنی دسېلېاتی عېلمانی لې فېرېنسا بېخېمې وېو ، تېنھا بې سېلماندنی ناوېلېکی پېشکېوتنخوازانې بېیارېکانی کیمېن، لېوانې-ساې 1879 بېیاری هېوېشانندېوې پېشوی بې زېری ئېزې یېکېشېمووان درا کې وېك ئېرکېکی ئاینی سېیردېکرا، خېبات دژ بې کیمېن ئاینېکان و چېسپاندنی سیمای دنیای بېسېر گېلېستانېکان لې ساې 1881 درا، رېگې دان بې تېلېاق لې ساې 1884 ، بېاوکردنېوې بېروېردې گشتی بېسېر پېرشتی جول فیری، ساې 1883 خوېندن بوو خېلېای لې دېزگا دېوېتېیېکان، ساې 1886 بېیار درا پېروېردې تېنھا کاری مامېستا عېلمانیېکان بېت ، تا ئېو کاتانې کېنېسې کاسلېکی گرنگترین هاوېپېیمانی پاشماوېی پاشایېتی خوازان بوو، بې هېموو شېوېك دژ بې دامېزراندنی سستېمی کېماری بوو 5. هېبېژاردن لې سېدې 19 لې بېریتانیا و فېرېنسا وېك دوو پېشېنگی مېلېبېندی دیموکراتی لې جېهاندا دېنگدان تیایاندا تېنھا بې دېوېلېمېندان بوو، تېنانېت ژنان تا چلېکانی ئېم سېدېمې مافې دېنگدانیان نېبوو 6. کېچې لې کیمېنېدا دېرگای دېنگدان و خېلېاوتن بې هېمووان بېجیاوازی لېسېر پېشت بوو 1. - نصوص مختارې فردرېك انکلس اختیار تعلیق جان کاسا ترجمې وصفی البنی ص 343). 2. - کیمېنې پاریس - ئېبوېکر خېشناو - سلصمانی 2002 ل 44.



## کډم ټککوژی کډم ښه

له 31 ټاياردا، له کاتډکدا تير له ناو لاشي کډم نارکان او سټابوو وتی: (نډم ديم ښه ترسناک وانهي به دوا ټکک). له ټاکامي شپه دا 20000 کډم نار کوژران له ناو سڼنگ رو شپه قامکان، 30000 یش له زيندانن کان مردن، دادگای مډيدانی تا سالی 1875، بډرد وام بوو، هډروها 13700 کس له وټات دورخران و، له ناوياندا 60 منا و 8 ټافرټ هډبوون\*. له پاش ټککشکانی کډم ښه، مارکس و ټنگلس به شانازيی کی شڼگډران و، به پرليتاريایان وت: (کډم ښه هډزکانی جيهانی کډن وایان زانی به ټواوی له ناو چوو، کډم ښه زيندوو بډکو له هډموو کاتډکی ابردوو به هډزتر و ټتوانين له گډتانا هوار بکډين بډی کډم ښه). ټجين پډتيش له کاتډدا وتی (کډم ښه ښه مر، ناشمر). تيريش به دواي سډرکوټکردنی کډم ښه دا وتی: (ټسټا به ماو يکی زډر له گډ سډسيالست کان ټواو) (7).

فيکتډر هډگش کډ تا دواچرکي ژيانی (سالی 1885 مرد)، به شانازيی و داککی له و کرد، کډ پشتگیری له کډم ښه کردوو (8). قس کي تير است دډچوو، له وای به ماو يک بزوتن و سډسيالستييان کي کرد، تا سالی 1904 شپه له جيهاندا دامرکاي و (9). \* ټم ټاماران، له سډرچاو يک و، به يکی کډ دگډين. له ټژمډري کډم ښه هاتوو: (ټيعدم کردنی 30000 - له 26 ټيار تا ټکټ بډري 1874 له 24 دادگای سډربازييدا 80 منا و 132 ژن و 9958 پياو حوکم دن. 270 کس ټيعدم دډکډن و 4016 کسيش دور دډخډن و 326 کسيش زيندانی دډکډن). ټژنامکانی ټوکات نووسيويان کډ وباری سين سوور هډگډاو، به خوډنی ټو هډموو کوژراوو برينداران ي کډ فډ دراوند ټ ناو ټو وبار و (گاورياخی ژمار 6-2003-کيسرا هډورامي). \*\* به فډرمانی گاليفی جډلاد 20000 گولباران و 45000 کرکار و کډماریخواز گرتان، له ناو ټوانه 15000 به ټشکډنج يان هډواسين له ناو بردران- موجز تاريخ حرک نقابيه ج 1 ص 99). له گشتدا ټو دډردک وټ ديان هډزار بون قچی قوربانی کډم ښه، گيان بډخت کردوان ژمار يان يکجار زډر، ټم ښه دډرب ي دډندي بډرژوازيی، کډ ټم ښه خي، وک مډلايکتي نازادی و ديموکراسی و ناشتيخوازی نيشان دډدات.

به بډرچاوی زډر شاي د حا و پاریس ببوو قسا بخان، يکک له شاي دان هډري دونان دام زډرنډري خاچی سوور بوو، وتی: ټم ښه کډم ټککوژی بوو له شاردا ټنجامدرا. له 28 ټيار له وکټ 1900

کس ل سـدار دران ، ل گـستانی بابـ لاشینز و مونبارناس و گـپانـکانی لـکسمبـرگ و باخی مزنسو و . . . فن بـکارهـنرا بـ سوتاندنی تـرمـکان ، بـ زیندویی پیاوانی کـمـن زیند بـچا کران بـ تایبـت لـ باخچـی سان جاک . بـ پیـ ژنامـی ئیفنغ ستاندارد پـشینی ژمارـی کوژراوـکان ناکرـت ، لـ بـرزـری ، مـزـندـکرا بـ 20-30 هـزار کـس ، 4322 زیندانی " الکتاب الاسود للراسمالیـ " ترجمـ د.انگون حمصی ، دار الـگلـیعـ الجدیدـ سوریا دیمشق 2006 ، 75. 13440 دادگاییکران لـوانـ ، 3313 بـ غیابی دادگاییکران " هـمان سـرچاوـ ، لـ 76. بـرواری 15-6 سـدارـدان لـ جـنگـستانی بـلـنیا ئـنجامدرا ، لـ کوشتن دـستیان هـنـگـرت ، تاکو بـگـنی تـرمـکان ناچارـانی نـکرد ، لـ کـنیسـی مادلین 300 کـس لـ سـدارـدرا ، لـ گـپانی بانیون 700-800 کـس لـ سـدارـدرا . لـ دواي چـندین هـفتـ لـ وداوی سافوارین ، پاکـرـوـکانی پاریس لـ سـدارـدران ، تـنها لـ بـرئـوی دـستـکانیان شـبوو ، ئـمـش بـو لـکدرایـو بارود دـستـکانیان شـکردبـت ، لـ خوارـوی ئـلبون-نف لـ سـدارـدان بـ ماوی 8 ئـژی بـق بـردـوام بوو ، 3000 کوژراو لـ زیندانی کالیدونیا و پردی پاپـکان و ئـنبارـکان " هـمان سـرچاوـ لـ 87. " هـروـها 70000 ژن و مندا بـدـریکران لـ بـگـنامـی یاسایی ، زیاتر لـ 10000 کـس دوور خـانـو " هـمان سـرچاوـ ، لـ 87. " 36909 زیندانی کـمـنی کرـکاری دـستی بوون " هـمان سـرچاوـ ، لـ 88. "

1-الـیقافـ الجدیدـ عدد 4 نیسان 1987 -کومونـ باریس محتواها گبقی و مچمونـها الوگنی -یحیا علوان ص 95.2-التاریخ الاقتصادی لعصر الامبریالیـ . . ترجمـ عبد الالـ النعیمی . .الجزو الپانی .ف بـلیانسکی.مرکز الابحـپ والدراسـات الاشتراکیـ فی عالم العربی.الـگبعـ الاولی.ل 8.3-نامیلکـی وتاری مارکسیزم و گیانی یـفیزینیزمزچا پکراوی کـمـمـی ئـنجدـرانی کوردستان.4-کـمـمـنی پاریس -ئـبو بـکر خـشـناو ل 65.5-لنین حولـ کومونـ باریس ص 18.6-التاریخ الاقتصادی لعصر الامبریالیـ . .ترجمـ عبد الالـ النعیمی . .الجزو الپانی .ف بـلیانسکی.مرکز الابحـپ والدراسـات الاشتراکیـ فی عالم العربی.الـگبعـ الاولی.ل 19.7-ژنامـی بـیان ئیمارات 26-8-2002-هـمان سـرچاوـی ژمارـ 5.9-گاورباخی ژمارـ 6-2003 کیسرا هـورامی.